

Üniversite Öğrencilerinin Apati Özelliğinin Ahlaki Uzaklaşma Davranışlarına Etkisi

Seda ERİK¹, Serap AYKAÇ², Özge DERTLİ³, Sedanur ŞAFAK⁴, Bilge SULAK AKYÜZ⁵, Sema SULAK GÜZEY⁶

¹ Psikolojik Danışman, Bartın, Türkiye
<http://orcid.org/0000-0002-0371-6544>

² Psikolojik Danışman, Muğla, Türkiye
<http://orcid.org/0000-0003-0146-6542>

³ Psikolojik Danışman, Eskişehir, Türkiye
<http://orcid.org/0000-0002-1755-3192>

⁴ Psikolojik Danışman, Samsun, Türkiye
<http://orcid.org/0000-0001-9931-0794>

⁵ Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Bartın, Türkiye
<http://orcid.org/0000-0003-3044-3622>

⁶ Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Bartın, Türkiye
<http://orcid.org/0000-0002-2849-321X>

Email: seda.erik.8@gmail.com, aykacerap43@gmail.com, ozgedertli26@gmail.com,
sedanursafak55@gmail.com, bsakyuz@bartin.edu.tr, semasulak@bartin.edu.tr

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 09.04.2022 - Kabul: 05.07.2022)

Öz

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin apati özelliğinin, ahlaki uzaklaşma davranışları üzerine etkisi araştırılmıştır. Tarama türünde olan bu çalışmada Marin vd. (1991) tarafından geliştirilen ve Gülseren vd. (2001) tarafından Türkçeye uyarlanan Apati Değerlendirme Ölçeği (ADÖ)'nin ikinci kısmı ile Bandura vd. (1996) tarafından geliştirilen ve Gezici-Yalçın vd. (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Ahlâkî Uzaklaşma Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi 416 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin apati özelliğinin ahlaki uzaklaşma ile ilişkisi yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin, apati özelliğinin ahlaki uzaklaşma davranışlarına ve müfredat dışı etkinliklere katılımına etkisinin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte gelir durumunun apati özelliği üzerinde negatif yönde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Apati, Ahlaki Uzaklaşma, Üniversite Öğrencileri, Motivasyon Kaybı

The Effect of Apathy Feature of University Students on Moral Distancing Behaviors

Abstract

The aim of the study was to investigate the effect of the apathy trait of university students on their moral distancing behavior. In this scanning type of research, second part of Apathy Rating Scale, developed by Marin et al. (1991) and translated into Turkish by Gülseren et al. (2001), and Moral Disengagement Scale, developed by Bandura et al. (1996) and translated into Turkish by Gezici-Yalçın et al. (2016), were utilized. The sample of the research consisted of 416 university students. In this study structural equation modeling was utilized in order to investigate the relation between university students' apathy trait and moral distancing behavior. As a result of the analysis, it was found that the apathy trait of university students had an effect on moral distancing behavior and participation in extracurricular activities. Moreover, it has been found that income status had a significant effect on apathy level.

Key words: Apathy, Moral Disengagement, College Students, Lack of Motivation

Giriş

Gençlik dönemi, Birleşmiş Milletler Örgütüne (BM) göre 15-24 yaş arası bireyleri kapsamaktadır. Ülkemizde TÜİK (2019) verilerine göre Türkiye’de genç nüfus toplam nüfusun %15,6’sını kapsamaktadır. Genç nüfus, tüm dünyada, problem olarak görülen insan hakları ihlallerini ve toplumsal problemlerini görmezden gelmektedir (Kuş vd., 2012). Genç nüfustaki bu görmezden gelme durumu, günümüz teknoloji çağı ile ilintili olabilir. Çünkü teknoloji çağı; insanları bireyselliğe itmekte, kendi içine çekilmesine ve çevresinden ilişkisini kesmesine sebep olduğu söylenebilir (Özkul, 2019). Gençlerin teknoloji çağı ile birlikte toplumsal problemleri görmezden gelmelerinin sebebi olarak ilk kez Marin (1990) tarafından ortaya atılan apati kavramı ile ilgili olduğu söylenebilir.

Apati; duygusal sıkıntıya, bilişsel bozukluğa ya da azalan bilince gönderme yapmayan “motivasyon kaybı”, günlük aktivitelerde kendini ifade etme davranışını başlatamama durumu veya motivasyon kaybına bağlı olarak amaca yönelik eylemlerde, düşünce içeriğinde ve duygusal tepkilerde eş zamanlı bir azalma sendromu olarak açıklanmıştır (Marin, 1990; Marin, 1997; Pagonabarraga vd., 2015). Stuss vd. (2000) ise apatiyi, davranış olarak kendiliğinden oluşan bir hareket yetersizliğinin uyarıcılara karşı yanıtız kalması şeklinde tanımlamaktadır. Uyarıcılara karşı yanıtız kalan bireylerin karşılaştığı apati özelliğinin, toplumsal şartlara karşı tepki olduğu söylenebilir (Frankl, 1969; akt., Coffield, 1981). Toplumsal şartlardaki bu uyarıcı; sözsüz geleneğin, sosyal hayatı, çevresel etmenleri ve psikolojik durumlarını etkileyen bir faktörü olarak belirtilir (Marin vd., 1991). Bununla birlikte depresyon sonucunda da apati özelliği görülebildiği belirtilen araştırmalar da mevcuttur (Marin, 1990; Mehta vd., 2008; Groeneweg-Koolhoven vd., 2015). Yapılan bazı çalışmalarda yaşlanmadaki zihinsel gerilik, ilgisizlik ya da depresyonun yaşamdaki sınırlılıklara sebep olduğu sonucuna ulaşılmış olup zihinsel gerileme durumu yaşanan nüfusun sağlık çalışmalarında önemli bir yere sahiptir (Matthews vd., 2010; Montoya-Murillo vd., 2019; Wilson ve Bennett, 2017). Çünkü apati özelliği yaş arttıkça daha da yaygın bir şekilde görülmektedir ama yaşlı bireylerdeki çalışmalar dışında, apati özelliğine sahip olan diğer bireylerin ilgisiz kalma tutumlarından etkilenen genç yetişkin üniversite öğrencilerinde de donukluk ortaya çıktığı ve yaşadıkları duygusal güçlükler nedeniyle gerçekleştirdikleri günlük etkinliklere karşı ilgi yoksunluğunun olduğu görülmüştür (Bjornsen vd., 2007). Literatürde bulunan apati üzerindeki diğer çalışmalara bakıldığında çalışmaların çoğunun klinik temelli olduğu (Örn. Lohner vd., 2017; Montoya-Murillo vd., 2019; Sepehry vd., 2017; Tierney vd., 2018), alaycılık ve apatinin birlikte yer aldığı (Yamamoto vd., 2017) çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalar dışında apatinin toplum içinde sıklıkla kullanılan bir kavram olduğu ve yine toplum içinde yer edinmiş olan uyumsuzluk terimi ile açıklandığı görülmektedir (Bingöl, 2016).

Apati, sosyal işlevleri bozabilir (Delrieu vd., 2015; Steffens vd., 2000) ve bu işlevselliğin bozulması kaygılı faktörlerle başa çıkmada bireyin işlevsiz kalmasına göre değişebilir (Birchwood vd., 1990). Sonuç olarak bireyin işlevsizliği ile özellikleri arasında bağlantı olduğu söylenebilir. Apatinin bireyler üzerindeki özelliği hakkında ise, kişisel ve sosyal yaşamlarının anlamını ve amaçlı eylemlerinden kendilerini geri çektiği söylenmiş olup hem bireysel hem de toplumsal olmak üzere iki boyutunun olduğu belirtilmiştir (Bingöl, 2016). Bu boyutlar bağlamında birey-toplum ilişkileri, kişilerin ahlaki gelişim süreçlerini etkilemekte ve bireylerin ahlaki davranışlarında değişiklikler oluşturabilmektedir.

Ahlaki davranış, bir toplumun ahlaki kurallarından özerk olamayacağı için psikoloji açısından önemli görülmekte ve ahlaki kurallar çerçevesinde toplumun bir parçası olan birey tarafından da etkilenmektedir. Fakat ahlak, sadece ahlaki davranışlarla kısıtlanmamalı, ahlaki düşünme ile zihinsel süreçleri de kapsamalıdır. Ahlaki davranışlar ve zihinsel süreçler ise, birey ve toplum ile karşılıklı etkileşim içinde gelişmektedir (Çiftçi, 2003). Dolayısıyla bireyin ahlaki gelişim süreci toplumdan bağımsız bir şekilde gerçekleşmemektedir. Toplumla bir bütün olan ahlaki gelişim insanların ahlaki davranışlarından da etkilenebilir. İnsanlar ise ahlak dışı davranışlar gösterdiklerinde suçluluk gibi huzursuzluk yaratan duygular hissetmekte ve bu duyguların ortaya çıkarmış olduğu olumsuz halden sıyrılmak için değişik yollara başvurmaktadır. Başvurulan yollardan biri de ahlaki uzaklaşmadır (Gezici-Yalçın vd., 2016). Ahlaki uzaklaşma, ahlak dışı davranışlar sergileyen kişinin sosyal-bilişsel olarak öz düzenleme aşamalarını ifade etmektedir (Bandura, 2002). Bu aşamalara göre, kişiler ahlak dışı davranış gösterdiklerinde kendilerini doğru kabul etmekte, farklı bir deyişle davranışlarını meşrulaştırmaktadır (Gezici-Yalçın vd., 2016). Meşrulaştırma davranışının yanında bireyler empati duygusunu, olumsuz ahlaki davranışları ve prososyal davranışları oluşturmayarak tepkisiz kalabilmektedir (Bandura, 1996). Bu araştırmada da bu tepkisizlik özelliğinin apati ile ilişkisi incelenmeye çalışılmıştır.

Son dönemlerde farklı açılardan yaklaşılarak gençler üzerinde yapılan apati özelliğine ilginin arttığı ifade edilmektedir (Bjornsen vd., 2007). Ahlaki uzaklaşma üzerine yapılan çok az sayıda çalışma vardır ve daha çok ahlaki geri çekilme ile ahlaki kayıtsızlık gibi kavramlarla çalışmalar yapılmıştır (Caravita vd., 2014; Ekmekçioğlu ve Aydoğan, 2019; Gezici Yalçın vd., 2016; Yavuz-Birben ve Bacanlı, 2017). Ahlaki uzaklaşma üzerine yapılan çalışmalarda cinsiyet ve yaş düzeylerine göre farklı kavramlarla ifade edildiği görülmüştür (örn. Koçak, 2020; Özalp ve Yirci, 2019; Yalçın, 2014). Bu çalışmalar dışında ahlaki uzaklaşma için yapılan farklı çalışmalar da bulunmaktadır. Ahlaki uzaklaşma ile riskli davranışların kişinin akademik başarısını ve aile ilişkilerini negatif yönde etkilediği (Yazıcıoğlu, 2020), ahlaki uzaklaşmanın gelir seviyesinden etkilendiği, düşük gelir seviyesinin olumlu sosyal davranışı azalttığı, saldırganlığı ise artırdığı (Parladıcı, 2020), ahlaki uzaklaşmanın iş yeri yaşamında, kişisel motivasyonu yüksek olanların yaşadığı iş yaşamı olumsuzlukları azaltabileceği (Ekmekçioğlu, 2019) yönünde araştırmalar bulunmaktadır. Apati üzerindeki çalışmalar ise daha çok klinik boyutta ele alınmıştır (örn. Erbay ve Yıldırım, 2019; Gülseren, vd., 2001; Kenangil vd., 2009; İnel-Manav, 2018). Ayrıca akademik başarı, aile bağları, yasalara katılım ve kişilik özellikleri gibi demografik verilere dayalı çalışmalar da bulunmaktadır (örn. Bjornsen vd., 2007; Fowler, 2004; Green, 2004; Van Reekum vd., 2005).

Araştırmanın Önemi

Bireyler gelişen dünyanın vermiş olduğu çeşitli sebeplerden dolayı çevrelerinde karşılaştıkları olaylara karşı duyarsız, ilgisiz veya kayıtsız kalabilmektedir. Bireylerin kayıtsız kaldıkları özelliklere apati adı verilmektedir. Toplumda bulunan bireyler gittikçe daha da apatik hale gelmektedir. Bu durum sonucunda ise toplum apatikleşmektedir (Gündüz, 2018). Apatinin sosyal yapısı ile ilişkisinde cinsiyet, yaş ve gelir durumu gibi değişkenler toplumun yapısını yansıtmaktadır (Bingöl, 2016). Ayrıca apatikleşen toplumun bir parçası olan bireyler, farklı hayat tarzları ve birbirleri ile olan etkileşim içerisinde kabul ettikleri değerleri, toplumsal olarak yeniden şekillendirirler. Şekillenen bu değerler ise sadece yazılı olmayıp sözlü bir biçimde toplumsal ahlakın oluşmasını sağlar (Tatlıdil ve Esgin-Günder, 2013). Ahlakın olumlu tarafının yanı sıra ahlak dışı davranışlar ele alındığında, bireyler ahlak dışı davranışların ardından ortaya çıkan olumsuz halden sıyrılmak için değişik yollara başvururlar

ve bunlardan biri de ahlaki uzaklaşmadır (Gezici-Yalçın vd., 2016). Bu iki kavramın hem birey hem de toplum ile ilişkili olduğu söylenebilir. Bu sebeple apati özelliğinin ve ahlaki uzaklaşma davranışlarının önemli olduğu ve bu kavramların eğitim ile birlikte sosyal olarak yansıtılabileceği ifade edilebilir. Bu kavramlar çerçevesinde literatür incelendiğinde, bu iki kavram açısından farklı değişkenler ile araştırmaların yapıldığı görülmüş fakat bu iki kavramın bir arada bulunduğu çalışmalara rastlanmamıştır. Literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Üniversite öğrencilerinin apati özelliğinin ahlaki uzaklaşma davranışları üzerinde etkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmaya ait araştırma soruları şu şekildedir;

1. Üniversite öğrencilerinin apati özelliğinin ahlaki uzaklaşma üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin apati özelliğinin müfredat dışı okul aktivitelerine katılımı üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin gelir durumu düzeylerinin apati özelliği üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılmış olan çalışma, Türkiye’de 2019-2020 akademik yılında öğrenim gören üniversite öğrencileri ile sınırlıdır.

Materyal ve Metod

Araştırmanın Modeli

Üniversite öğrencileri üzerinde apati ve ahlaki uzaklaşma unsurlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma tarama türündedir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerine anket soruları çeşitli sosyal medya hesapları (Instagram, Facebook, Twitter ve WhatsApp) aracılığıyla ve yüz yüze görüşme yoluyla iletilmiş ve cevaplamaları istenmiştir. Anketlerin yaklaşık %55’i sosyal medya aracılığıyla, %45’i ise yüz yüze görüşme yoluyla yapılmıştır. Çalışma grubu basit seçkisiz örneklem yöntemi ile belirlenmiştir ve 424 bireye ulaşılmıştır. Bu anketlerden sekiz tanesinin kayıp veriye sahip olması sebebi ile çalışmaya dahil edilmemiş ve 416 kişi ile çalışılmıştır. Çalışma grubunun betimsel istatistikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Betimsel İstatistikleri

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kadın	205	49,3
	Erkek	211	50,7
Sınıf Düzeyi	Hazırlık	12	2,9
	1. Sınıf	101	24,3
	2.sınıf	91	21,9
	3.sınıf	72	17,3
	4.sınıf	127	30,5
	5-8. Sınıf	13	3,1

Gelir Durumu	Az	37	8,9
	Orta	257	61,8
	İyi	109	26,2
	Çok İyi	13	3,1
Aktiviteye Katılım	Çok Aktifim	27	6,5
	Biraz Aktifim	44	10,6
	Seçiciyim	195	49,9
	Bir tane etkinliğe katılıyorum	30	7,2
	Katılmıyorum	120	28,8
Toplam		416	100

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak Marin vd. (1991) tarafından geliştirilen ve Gülseren vd. (2001) tarafından Türkçeye uyarlanan Apati Değerlendirme Ölçeği'nin ikinci kısmı kullanılmıştır. Bu ölçek 4'lü likert tipinde 18 sorudan oluşmaktadır. Orijinal ölçeğin ADÖ-H (Apati Değerlendirme Ölçeği-Hasta Formu) cronbach's alpha katsayısı hesaplanmış .86 bulunmuş olup Türkçeye uyarlanan ADÖ-H ölçeğin cronbach's alpha katsayısı da hesaplanmış .92 olarak ortaya konulmuştur. Çalışmada kullanılan diğer ölçek ise Bandura vd. (1996) tarafından geliştirilen ve Gezici-Yalçın vd. (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Ahlâkî Uzaklaşma Ölçeği'dir. Bu ölçek ise 32 sorudan ve 5'li likert ölçek tipinden oluşmaktadır. Türkçe'ye uyarlanan ölçekte cronbach's alpha katsayısı 0.86 ve iki yarı güvenilirliği 0.78 olarak bulunmuştur. Aynı zamanda ölçeğin sekiz alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; ahlaki meşrulaştırma (moral justification) (4 madde), iyimser etiketleme (euphemistic labeling) (4 madde), avantajlı karşılaştırma (advantage ous comparing) (4 madde), sorumluluğun yayılması (diffusion of responsibility) (4 madde), sorumluluğun üstlenilmemesi (displacement of responsibility) (4 madde), olumsuz sonuçları önemsememe/çarpıtma (minimizing, ignoring or mis construing the consequences) (4 madde), insandılaştırma (dehumanization) (4 madde) ve mağduru suçlama (attributions of blame) (4 madde) 'dır (Gezici-Yalçın vd., 2016). Bu ölçekler dışında bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda cinsiyet, sınıf düzeyi ve maddi gelir durumu yer almaktadır. Ayrıca Fowler'dan (2004) demografik bilgiler formu içerisinde müfredat dışı okul etkinlikleri kısmından destek sağlanmıştır. Fowler (2004)'te müfredat dışı okul etkinlikleri 5 aşamalı olarak belirtilmiştir. Bu aşamalar; çok aktifim (her şeye katılıyorum), biraz aktifim (çok fazla etkinliğe katılıyorum), seçiciyim (istediğim şeye katılıyorum), bir etkinliğe katılıyorum ve okul aktivitelerine katılmıyorum şeklindedir. Araştırmanın veri toplama sürecinde veri toplama aracının uygulama süresi ortalama olarak 10-15 dakika olup tüm verilerin toplanması yaklaşık 1 aydır.

Veri Analizi

Betimsel istatistikler hesaplanmıştır ve değişkenler arasında yapısal eşitlik modellemesi yapılmıştır. Yapısal modele ilişkin sonuçlar, Ki-kare (χ^2), χ^2/sd oranı, iyilik uyum indeksi (GFI), normlaştırılmış uyum indeksi (NFI), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), düzeltilmiş uyum indeksi (AGFI) ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA) uyum indeksi çerçevesinde değerlendirilmiştir.

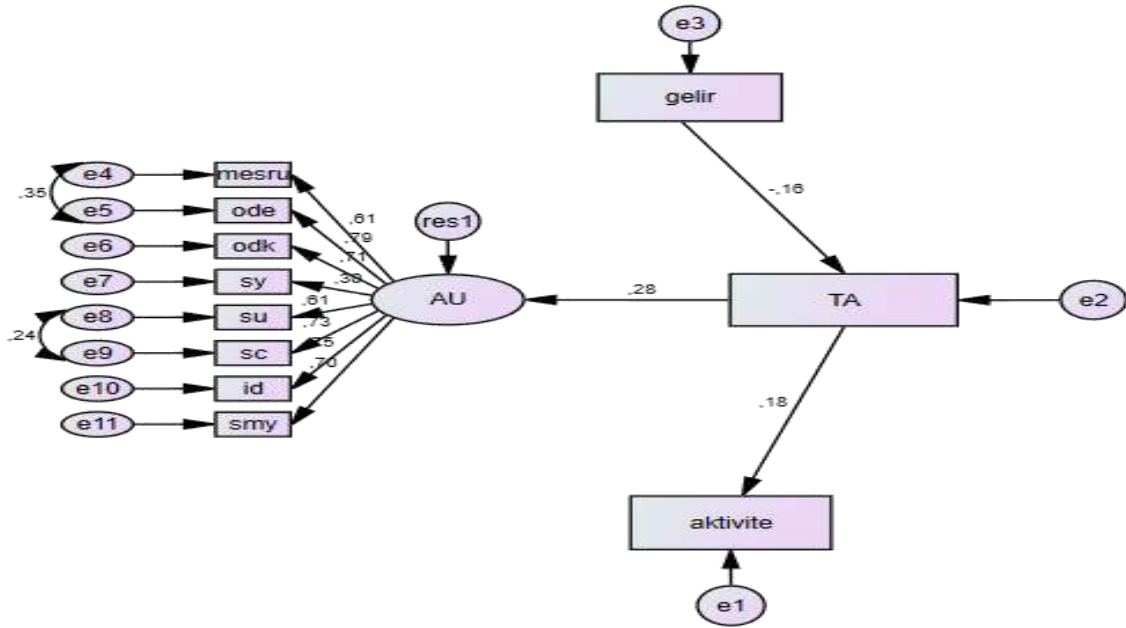
Bulgular

Dört gizil faktör ve gözlenen değişkenler ile ölçüm modeli oluşturulmuştur. Oluşturulan bu modelin uyum iyiliği indeksi değerleri incelenmiştir. Ölçüm modelinde ölçülen değerler, iyi uyum ve kabul edilebilir uyum değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçüm Modeline İlişkin Uyum İndeksi Değerleri

Uyum indeksi	İyi uyum	Kabul edilebilir uyum	Ölçülen Değer
X^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 3$	$3 \leq X^2/df \leq 5$	2,84
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1$	$.90 \leq GFI \leq .95$	0,951
AGFI	$.95 \leq AGFI \leq 1$	$.90 \leq AGFI \leq .95$	0,923
NFI	$.95 \leq NFI \leq 1$	$.90 \leq NFI \leq .95$,919
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1$	$.90 \leq CFI \leq .95$	0,945
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,08$	0,067

İyi uyum ve kabul edilebilir uyum değerleri (Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2005; Meydan ve Sesen, 2011; Tabachnick ve Fidell, 2001) ile ölçülen değerler incelendiğinde modelin anlamlı olduğu görülmüştür. Ki-kare değerinin 119,678 olduğu ve bu değer istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($r < .05$). Ki-kare değeri araştırmada elde edilen iyi bir modelin bileşenlerin uyumunun iyi olduğuna işaret eden istatistiklerinden biridir (Tabachnick ve Fidel, 2015). Bu modelde oluşturulan yapısal eşitlik modeline ilişkin uyum indeks istatistiklerinde verilen sd 42 ‘nin ki-kareye oranı 2,84 esas alındığında yapısal eşitlik modelinin yeterli ölçütü olarak kabul edildiği görülmektedir. Bir başka ifadeyle modelin ($X^2/sd = 2,84$) 3 değerinin altında görülmesi durumunda modelin iyi uyum sağladığı söylenir (Karataş, 2014). Yaklaşık hataların ortalama karekökü olarak ifade edilen RMSEA değerine bakıldığında, 0,08 değerinden küçük olma ölçütünü karşılayarak 0,067 olmasından dolayı modelin kabul edilebilir uyum gösterdiği görülmektedir. İyilik Uyum İndeksi (GFI) ve Düzeltilmiş Uyum İndeksi (AGFI) olarak ifade edilen değerlerinin 0,90’dan büyük olma beklentisini karşılayarak GFI: ,951; AGFI: ,923 olmaları sebebiyle modelle mükemmel uyum gösterdiği görülmektedir. Karşılaştırmalı Uyum İndeksi olarak ifade edilen CFI değerinin 0,90’dan büyük olması beklendiğinden, 0,94 olması sebebi ile modelle iyi uyum gösterdiği ifade edilebilir (Çokluk vd., 2012). Modele ilişkin oluşturulan yol analizi Şekil 1’de sunulmuştur:

Şekil 1. Apati Değerlendirme Ölçeği ve Ahlaki Uzaklaşma Ölçeği ile Çeşitli Demografik Verilerin Yol Diyagramı

Yapısal eşitlik modelinde gösterilen apati özelliğinin ahlaki uzaklaşma davranışındaki etkisine bakıldığında 0,28 özelliğinde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yapısal eşitlik modelinin uyumunu iyi sağladığında ve standardize edilmiş değerler ile gizil değişkenler ve gözlenen değerler arasındaki ilişkilerle incelendiğinde apati özelliğinin müfredat dışı aktivitelere katılma durumuna etkisinin 0,18 özelliğinde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin yaklaşık toplam gelir durumlarının apati özelliğine etkisi incelendiğinde aralarında anlamlı bir ilişki ve bu anlamlı ilişkinin negatif yönde 0,16 özelliğinde olduğu görülmektedir. Bunlar düşük düzeyde de olsa anlamlı ilişki göstermektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Analiz sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin apati özelliğinin ahlaki uzaklaşma davranışları üzerinde pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. Eğitim ve toplumsal yapı öğrencilerdeki apati özelliğini azalttığı söylenmektedir. Üniversite öğrencilerinde apati; motivasyon, sosyal yapı, toplumsal problemler ve kişisel koşullar gibi faktörlerden etkilenmektedir (Ahmad, 2015). Bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin apati özelliği, aile gelir değişkeninden etkilenmiş ve bu etkinin negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bir diğer değişken olan müfredat dışı etkinliklere katılım özelliklerinin apati özelliğinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin apati özelliğinin müfredat dışı okul aktivitelerine katılımı üzerinde pozitif ve anlamlı etkisi bulunmuştur ve bu bulguyu destekleyen bir çalışma vardır. Bu çalışmada eğitilmiş bireylerin ilgisiz davranışlarının; kardeş sayısından, bireyin eğitim özelliğinden, aile fertlerinin eğitimine kadar birçok durumdan etkilendiği ifade edilmiştir (Ahmad, 2015). Ahmad vd. (2017)'nin yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinde apati ve öz güvensizliğin, riskli davranışlar ile pozitif yönde ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Riskli davranışlara örnek olarak ebeveynlere olumsuz davranışlarda bulunmak ve sosyal olarak onaylanmayan davranışların sergilenmesi şeklinde verilmektedir. WHO 'ya (t.y.) göre her dört yetişkinden biri ve ergenlerin %81'inin yeterli süre fiziksel etkinlik yapmamakta ve bu

durum sağlık, finans, sosyal refah ve hayat kalitesi üzerinde olumsuz etkilere sebep olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra üniversite öğrencilerinin çeşitli faaliyetlere katılım gösterdiği görülmüş fakat bu katılımın da yeterli düzey bulunmadığı belirtilmiştir (Siyamder, 2015). Sonuç olarak bu çalışmada ise üniversite öğrencilerinin müfredat dışı okul aktivitelerine katılma durumlarında “seçiciyim (istediğim şeye katılıyorum)” sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak diğer çalışmalarda öğrencilerin veya genç yetişkinlerin seçici olma durumunun nedenleri incelenmesi önerilebilir.

Üniversite öğrencilerinin gelir düzeylerinin apati özelliği üzerindeki etkiyi test etmekte ve modele göre üniversite öğrencilerinin gelir düzeylerinin apati özelliği üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Bu bulguyu literatürde destekleyen çalışmalar olduğu görülmüştür (örn. Kiper, 2009; Yerlisu-Lapa ve Ardahan, 2009). Yüksek gelire sahip bireylerin düşük gelire sahip bireylere göre ilgisizliklerinin daha az olduğu görülmüş, gelir ve ilgisizlik özelliklerinin birbiriyle negatif yönde bir ilişkisi olduğu saptanmıştır (Ahmad, 2015).

Eldeki araştırma sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin apati özelliklerinin etkili olduğu görülmüştür ve ileride yapılacak çalışmalara öneri olarak; bu etkiyi doğuran faktörler bir model içerisinde ele alınabilir. Daha büyük veri üzerinde farklı demografik değişkenler ele alınarak inceleme yapılabilir.

KAYNAKLAR

Ahmad, S. (2015). Role of socioeconomic status and political participation in construction of apathy among youth. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 25(8): 801-809. <https://doi.org/10.1080/10911359.2015.1021065>

Ahmad, S., Maqsood, F., Ali Waseer, W. (2017). The role of apathy, personal insecurity, and socio-economic status in formation of risk-taking behavior among university students. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 28(2), 221-239. <https://doi.org/10.1080/10911359.2017.1388757>

Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, 31(2): 101-119. <http://doi:10.1080/0305724022014322>

Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., Pastorelli, C. (1996). Mechanism of moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(2): 364-374. <http://doi:10.1037/0022-3514.71.2.364>

Bingöl, O. (2016). Siyasal kayıtsızlık: Apati. *Munzur Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi (MÜSBİD)*, 5(9): 44-51. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tusbd/issue/39853/472551>

Birchwood, M., Smith, J., Cochrane, R., Wetton, S., Copestake, S. (1990). The social functioning scale the development and validation of a new scale of social adjustment for use in family intervention programmes with schizophrenic patients. *The British Journal of Psychiatry*, 157(6): 853–859. <http://doi.org/0.1192/bjp.157.6853>

Birleşmiş Milletler (BM). Global issues youth. <https://www.un.org/en/global-issues/youth>

Bjornsen C. A., Scepanky J. A., Suzuki A. (2007). Apathy and personality traits among college students: A cross cultural comparison. *College Student Journal*, 41(3): 668-676.

Caravita, S. C., Sijtsema, J. J., Rambaran, J. A., Gini, G. (2014). Peer influences on moral disengagement in late childhood and early adolescence. *Journal of youth and adolescence*, 43(2): 193-207.

Coffield, K. E. (1981). Student apathy: A comparative study. *Teaching of Psychology*, 8(1): 26-28. https://doi.org/10.1207/s15328023top0801_7

Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1): 43-77.

Çokluk, O. Şekercioğlu, G., Büyüköztürk, S. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Delrieu, J., Desmidt, T., Camus, V., Sourdet, S., Boutoleau-Bretonnière, C., Mullin, E., Valles, B., Payoux, P., Lebouvier, T., (2015). Apathy as a feature of prodromal Alzheimer's disease: an FDG-PET ADNI study. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 30(5): 470-477. <https://doi.org/10.1002/gps.4161>

Ekmekçioğlu, E. B., Aydoğan, E. (2019). Ahlaki uzaklaşma ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, 1. Third Sector Social Economic Review, 54(2): 701-712. <https://doi:10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.19.04.1096>

Ekmekçioğlu, E. B. (2019). Etik liderlik ve işyeri sapkın davranışları ilişkisinde ahlaki uzaklaşma ve güç mesafesi oryantasyonunun rolü. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).

Erbay, Ö., Yıldırım, Y. (2019). Yaşlılarda sık görülen bir psikiyatrik sendrom: Apati ve hemşirelik yönetimi. Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri, 11(2): 211-218.

Fowler, Megan M. (2004). The relationship of apathy and known characteristics as predictors of high school dropouts. (Master Thesis, Truman State University Kirksville, Missouri).

Gezici Yalçın, M., Şenyurt, A. Y., Gültepe, B., Coşkun, H. (2016). Ahlâkî uzaklaşma ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 6(1): 309-332. <http://doi.Org/10.23863/Kalem.2017.63>

Green, J. E. (2004). Apathy: The democratic disease. Philosophy and Social Criticism, 30(5-6): 745-768. <http://doi:10.1177/0191453704045763>

Groeneweg-Koolhoven, I., Comijs, H. C., Naarding, P., Waal, M. W., Van Mast, R. C. (2015). Presence and correlates of apathy in non-demented depressed and non-depressed older persons. The European Journal of Psychiatry, 29(2):119-130.

Gülseren, Ş, Atun Ç, Erol A, Aydemir Ö, Çelebisoy M., Kültür S. (2001). Apati değerlendirme ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Nöropsikiyatri Arşivi, 38(3): 142-50.

Gülseren, Ş. (2001). Apati: Topografik, klinik ve sağaltım özellikleri üzerine bir gözden geçirme. Nöropsikiyatri Arşivi, 38(2): 81-92.

Gündüz, S. (2018, 1 Mart). Apatikleşiyoruz. Meyda. <https://meydan.org/2018/03/01/apatikleşiyoruz-saliha-gunduz/> (erişim sağlanmıştır).

Hu, L. T., Bentler, P. M. (1999). Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 6(1): 1-55.

İnel-Manav, A. (2018). Hafif düzeyde demansı olan yaşlılarda internet temelli videolarla birlikte anımsama terapisinin bilişsel durum ve apatiye etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilim Enstitüsü, Kayseri).

Karataş, Z. (2014). Problem çözme becerileri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü: bir yapısal eşitlik modeli çalışması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(30): 118-140.

Kenangil, G., Örken, D. N., Ur, E., Aydın, Ş., Forta, H. (2009). Parkinson hastalarında depresyon, yorgunluk ve apati gibi motor olmayan semptomlar. *Türkiye Klinikleri Journal of Neurology*, 4(3): 101-105.

Kuş, Z., Karatekin, K., Merey, Z. (2012). Geleceğin vatandaşları: gençler ulusal ve küresel problemleri nasıl algılamaktadırlar?. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(4): 837-868.

Kiper, T. (2009). Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi (Tekirdağ) öğrencilerinin rekreasyonel eğilim ve taleplerinin belirlenmesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6(2): 191-201.

Kline, R. B. (2005). *Principle and practice of structural equation modelling*. New York, NY: Guilford.

Koçak, A. (2020). İlahiyat fakültesi öğrencilerinde ahlâkî uzaklaşma ve dindarlık ilişkisi üzerine nicel bir araştırma. *İnönü Üniversitesi Yayınevi*, 3:101-128.

Lohner, V., Brookes, R. L., Hollocks, M. J., Morris, R. G., Markus, H. S. (2017). Apathy, but not depression, is associated with executive dysfunction in cerebral small vessel disease. *Plos One*, 12(5): 1-12. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0176943>

Marin, R. S. (1997). Apathy: Who cares? An introduction to apathy and related disorders of diminished motivation. *Psychiatric Annuals*, 27: 18–23. <https://doi.org/10.3928/0048-571319970101-06>

Marin, R. S., Biedrzycki, R. C., Firinciogullari, S., (1991). Reliability and validity of the apathy evaluation scale. *Psychiatry Research*, 38(2): 143-I 62. [https://doi.org/10.1016/01651781\(91\)90040-V](https://doi.org/10.1016/01651781(91)90040-V)

Marin, R.S., (1990). Differential diagnosis and classification of apathy. *American Journal of Psychiatry* 147: 22–30. <https://doi.org/10.1176/ajp.147.1.22>

Matthews, K. A., Gallo, L. C., Taylor, S. E. (2010). Are psychosocial factors mediators of socioeconomic status and health connections? A progress report and blueprint for the future. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1186(1): 146-173.

Mehta, M., Whyte, E., Lenze, E., Hardy, S., Roumani, Y., Subashan, P., Huang, W., Studenski, S.(2008). Depressive symptoms in late life: associations with apathy, resilience and disability vary between young-old and old-old. *International Journal of Geriatric Psychiatry: A journal of the psychiatry of late life and allied sciences*, 23(3): 238-243. <https://doi.org/10.1002/gps.1868>

Meydan, C. H., Sesen, H. (2011). Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık.

Montoya-Murillo, G., Ibarretxe-Bilbao, N., Peña, J., Ojeda, N. (2019). Effects of cognitive rehabilitation on cognition, apathy, quality of life, and subjective complaints in the elderly: A randomized controlled trial. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 28(5):518-529. <https://doi.org/10.1016/j.jagp.2019.10.011>

Özalp, U., Yirci, R. (2019). Meslek Lisesi Öğrencilerinin Ahlaki Uzaklaşma Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20:941-956.

Özkul, K. (2019, Mayıs, 15). 21. Yüzyıl teknolojisi, kaybettiğimiz değerler ve çözüm yolları. VI. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Akademik Çalışmalar Ankara, Türkiye. 113-124. <https://www.researchgate.net/publication/343065654>

Pagonabarraga, J., Kulisevsky, J., Strafella, A. P., Krack, P. (2015). Apathy in Parkinson's disease: clinical features, neural substrates, diagnosis, and treatment. *The Lancet Neurology*, 14(5):518-531. [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(15\)00019-8](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(15)00019-8)

Parladıcı, R. M., (2020). “Ergenlerde Problemlü İnternet Kullanımı, Saldırganlık ve Olumlu Sosyal Davranış Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Ahlaki Uzaklaşmanın Aracı Rolü” [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi] Ankara.

Sepehry, A. A., Sarai, M., Hsiung, G. Y. R. (2017). Pharmacological therapy for apathy in Alzheimer's disease: a systematic review and meta-analysis. *Canadian Journal of Neurological Sciences*, 44(3), 267-275. <https://doi.org/10.1017/cjn.2016.426>

Siyamder, (2015). Türkiye’de gençliğin sorunları üzerine görüş bildirisi. <https://siyamder.org.tr/bildiriler/turkiyede-gencligin-sorunlari-uzerine-gorus-bildirisi/> (erişim sağlanmıştır).

Steffens, D. C., Skoog, I., Norton, M. C., Hart, A. D., Tschanz, J. T., Plassman, B. L., Wyse, B. W., Welsh-Bohmer, K. A., Breitner, J. C. (2000). Prevalence of depression and its treatment in an elderly population: The Cache County study. *Archives of General Psychiatry*, 57(6): 601-607.

Stuss, D. T., Van Reekum, R., Murphy, K. J. (2000). Differentiation of states and cause of apathy. In J. C. Borod (Ed.), *Series In Affective Science. The Neuropsychology of Emotion*. 340-363. New York, Ny, Us: Oxford University Press

Tabachnick B. G., Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th Ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon, Inc.

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2015). *Using Multivariate Statistics* (Mustafa Baloğlu, Trans.) Ankara: Nobel.

Tatlıdil, E., Günder, E. E. (2013). Küreselleşen değerlerin eğitim kurumları üzerine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26): 259-277.

Tierney, S. M., Woods, S. P., Weinborn, M., Bucks, R. S. (2018). Real-world implications of apathy among older adults: Independent associations with activities of daily living and quality of life. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*, 40(9):895-903. <https://doi.org/10.1080/13803395.2018.1444736>

TUİK, (2019). İstatistiklerle Gençlik, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2019-33731>

Van Reekum, R., Stuss, D. T., Ostrander, L. (2005). Apathy: Why care?. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 17(1): 7–19. <http://doi:10.1176/Jnp.17.1.7>

Wilson, B. J. (2017). A New Association for Black Research Journalists. *NABJ Journal; Official Publication of the National Association of Black Journalists (Online)*, 22.

World Healthy Organization (WHO), (t.y.). Physical activity in the Western Pacific. <https://www.who.int/westernpacific/health-topics/physical-activity>

Yalçın, Ö. Y., Hasta, D. T. D. (2014). Ahlaki ihlallere tanıklıkta ahlaki geri çekilme: ahlaki temel ve içgrup/dışgrup durumlarında gözlenen farklılıklar. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara).

Yamamoto, M., Kushin, M. J., Dalisay, F. (2017). Social media and political disengagement among young adults: A moderated mediation model of cynicism, efficacy, and social media use on apathy. *Mass Communication and Society*, 20(2): 149-168. <https://doi.org/10.1080/15205436.2016.1224352>

Yavuz-Birben, F., Bacanlı, H. (2017). Ahlaki kayıtsızlık ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Yıldız Journal of Educational Research*, 2(2): 1-25

Yazıcıoğlu, M. M. (2020). Üniversite öğrencilerinde algılanan sosyal destek, ahlaki uzaklaşma ve riskli davranışlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan).

Yerlisu-Lapa, T., Ardahan, F. (2009). Akdeniz Üniversitesi öğrencilerinin serbest zaman etkinliklerine katılım nedenleri ve değerlendirme biçimleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(4): 132-144.